

Світлана Довганюк,
учитель української мови та літератури,
Нерубайський академічний ліцей № 1
Одеського району Одеської області

«Неповторна Ліна — поетичний символ України» Сценарій літературно- музичної композиції до дня народження Ліни Костенко

УДК 373.5.091.3:379.81]:821.09.161.2+19/20(092)КОСТЕНКО
<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.4.340487>

Мета: розглянути основні віхи життєвого і творчого шляху Ліни Костенко; спонукати учнів та учениць до роздумів про значення для людини її зв'язку зі своїм корінням, уміння цінувати кожен момент свого життя і те, що даровано долею; удосконалювати навички виразного читання поетичних творів; виховувати чесність, гідність, порядність, людяність, патріотизм, любов до поезії, музики, до своєї держави.

Обладнання: портрет Ліни Костенко, виставка її творів, ТЗН (проектор, ноутбук), мультимедійна презентація, стіннівки, плакат із афоризмами поетеси, з висловами відомих сучасників про Ліну Костенко, кошик із подарунками-поетичними побажаннями від Ліни Костенко

Перебіг заходу

Святково прибрано зала. На фоні мелодії ведучий 1 читає поетичні рядки Ліни Костенко.

Ведучий 1.

Митцю не треба нагород,
Його судья нагородила.
Коли в людині є народ,
Тоді вона уже людина.

Поетом не можна стати, на поета не можна вивчитися, ним можна тільки народитися. Поет — це про-

рок, на якого сходить Дух Святий і відкриває нікому невідомі речі. Такою поетесою Божої ласки є Ліна Костенко.

Ведучий 2. Поетеса, яку знають, люблять і обожнюють мільйони людей в Україні, громадський діяч і просто сильна, красива жінка — Ліна Василівна Костенко. Це надзвичайна особистість, яка досконало володіє талантом — складати вірші.

Ведучий 1. Тому ми сьогодні поговоримо про цю геніальну жінку, спробуємо відчутти її безмежний поетичний світ, доторкнемося до струн її поезії.

Ведучий 2. У молодості категорично відмовлялася друкувати нову збірку, якщо її просили забрати хоча б один вірш. Не сприймає вона і хвалебних од від влади. Шлях поетеси у літературі був складним, неоднозначним, бо вибрала вона його сама.

(Перегляд відео «Доля» <https://www.youtube.com/watch?v=lzIcnqvvrLE>).

Ведучий 1. Кажуть: «Щасливими не народжуються, ними стають». І вирішальну роль у цьому відіграє сім'я. Здавна відомо, що родина — то невичерпне джерело насаги, любові та батьківських обов'язків. Якою ж була доля-обраниця Ліни Костенко?

(Звучить «Мелодія» М. Скорика <https://www.youtube.com/watch?v=SjLXBMrfRLg>)

Учень 1. 19 березня 1930 року, коли прилітають із вирію лелеки, у містечку Ржищеві на Київщині народилася Ліна Костенко. Батьки її були освіченими людьми. Василь Костенко був вчителем від Бога та поліглотом-самородком, який знав 12 мов.

Учень 2. Раннє дитинство Ліни минало «над берегами вічної ріки» — понад Дніпром. Коли Ліні виповнилося 6 років, сім'я переїхала до Києва. Прийшов чор-

Позакласні заходи

ний день, коли батька було заарештовано і засуджено на 10 років.

Учень 3. А потім була війна. Евакуація. Страшні біженські мандри. Рано подорослішавши, Ліна пробує віршувати. Пізніше вона напише....

(На фоні відео про війну учні читають вірш «Мій перший вірш написаний в окопі»)

Учень 4.

Мій перший вірш написаний в окопі,
на тій сипкій од вибухів стіні,
коли згубило зорі в гороскопі
моє дитинство, вбите на війні.
Лилась пожежі вулканічна лава.
Горіла хата. Ніч здавалась днем.
І захлинулась наша переправа
через Дніпро — водою і вогнем.

Учень 5.

Гула земля. Сусідський плакав хлопчик.
Хрестилась баба, і кінчався хліб.
Двигтів отой вузесенький окопчик,
де дві сім'ї тулились кілька діб.
О перший біль тих не дитячих вражень,
який він слід на серці залиша!
Як невимовне віршами не скажеш,
чи не німою зробиться душа?!

Учень 6.

Це вже було ні зайчиком, ні вовком —
кривавий світ, обвуглена зоря! —
а я писала мало не осколком
великі букви, щойно з букваря, —
той перший віршик, притулившись скраю,
щоб присвітила поночі війна.
Який він був, я вже не пам'ятаю.
Снаряд упав — осипалась стіна.

Учень 7. У повоєнні роки Ліна почала відвідувати літературну студію при Спілці письменників України. Шістнадцятирічна поетеса багато пише. Вірші немов самі народжуються з її душі.

Учень 8. Після закінчення середньої школи вступила до Київського педагогічного інституту. Але через деякий час залишила цей навчальний заклад і подала документи до Московського літературного інституту.

Ведучий 1. Доба шістдесятих.... Шістдесятниками почали називати нову генерацію митців, які прагнули сказати власне, оригінальне слово не лише в мистецтві, а й у суспільному житті. Найбільш відомими були: поети Дмитро Павличко, Василь Симоненко, Іван Драч, Василь Стус, Борис Олійник; прозаїки Григорій Тютюнник, Євген Гуцало, Володимир Дрозд, Валерій Шевчук; перекладачі Григорій Кочур, Анатоль Перепадя; літературні критики Іван Світличний, Іван Дзюба, Євген Сверстюк.

Ведучий 2. Ліну Василівну справедливо називають однією з предтеч поетів-шістдесятників. Її новий талант шукав нові теми, проблеми, нові барви, тони й напівтони для своєї творчої палітри. Ще Ліну Костенко називають «Царицею поезії в Україні».

Учень 9. В 1957 році виходить збірка поезій «Проміння землі», в 1958 році — збірка «Вітрила», в 1961 році побачила світ третя — «Мандрівки серця». У 1963 році поетеса подала у видавництво четверту книгу своїх поезій — «Зоряний інтеграл». Але вихід збірки радянська цензура спочатку затримала, а потім заборонила взагалі.

Учень 10. У 1972 році Ліна подала нову збірку — «Княжа гора». І знову заборонили, і знову не видали... Лише через 16 років мовчання в 1977 році виходить наступна збірка поетеси «Над берегами вічної ріки».

Учень 11.

Ми мовчимо — поезія і я.
Ми одна одній дивимось у вічі.
Вона не знає, як моє ім'я, —
Мене немає в нашому сторіччі.

Учень 12. На початку 80-тих побачили світ збірка поезій «Неповторність» та історичний роман у віршах «Маруся Чурай», за які у 1987 році Ліна Костенко отримала Державну премію України імені Т. Шевченка. А далі збірки: «Сад нетанучих скульптур», «Бузиновий цар» (для малят), «Вибране», «Інкустації».

Мріяла стати льотчицею, а стала поетесою на всі часи...

(Перегляд відео «Письменниця, що мріяла стати льотчицею. 5 цікавих фактів про Ліну Костенко» <https://www.youtube.com/watch?v=E2SldjBE02k> або відео «Культпросмір — Ліна Костенко» <https://www.youtube.com/watch?v=CsDYDLUvSGY>)

Ведучий 1. На початку 80-х з-під пера поетеси з'являється історичний роман у віршах «Маруся Чурай», названий українською енциклопедією середини XVII ст., який наробив справжній переполох. Твір редагуватимуть аж шість років. Та навіть у м'якій палітурці й на газетному папері він став раритетом. Коли ж вийшов у подарунковому виданні, за романом у книгарнях стояла черга. До вашої уваги інсценізація уривка з роману у віршах «Маруся Чурай».

Звучить мелодія пісні «Ой не ходи, Грицю...». На сцені — світлиця, стіл, на стінах — рушники. Біля столу стоїть Маруся. До неї підходить Гриць, падає навколішки.

Гриць (*благально*).

— Марусю! — Я прийшов навіки,
Я на коліна стану, ти простиш?

Маруся (*не дивлячись на Гриця*).

— Я найдорожчі сплала літа.
Чого вернувся до моєї хати?

Ми ж розлучились... Матінко свята!
Чи я ж тебе примушую кохати?
Коли своїм коханням поступився
Заради грошей і багацьких нив,
Чи ти тоді од мене одступився,
Чи сам себе навіки обманив?

Гриць.

— Себе, Марусю. Не дивись вороже.
Мені ті дні повік не одболять.
Тут двоє матерів, твоя і Божа,
Хай нас на шлюб вони благословлять.
Я зрадив, так. Але це біль чи злочин?
Скажу всю правду, ми тепер одні.
Кому з нас гірше? Я одводжу очі,
а ти у вічі дивишся мені.
Тобі дано і вірити, й кохати, А що мені?
Які такі куші? Нелегко, кажуть,
жити на дві хати.

А ще не легше — жить на дві душі!
Як хочеш знати, — так, я їм продався,
але в душі на тебе я молюсь.

Маруся.

Йди собі, іди!
Йди до неї. Будеш між панамі.
А я за тебе, Грицю, не піду.
Це ж цілий вік стоятиме між нами,
А з чого ж, Грицю, пісню я складу?!

Ведучий.

... Лежала тінь від столу і до печі.
Лампадка тріпотіла в божнику.
А він сидів, зіщулюючи ті плечі
І звисивши ту голову тяжку.

Гриць.

— Як не хочеш, моє серце, дружиною бути,
То дай мені таке зілля, щоб тебе забути.
Буду пити через силу, краплі не упушу.
Тоді я тебе забуду, як очі заплюшу...

Ведучий.

Торкнувся шклянки білими вустами.
Повільно пив. І випив. І погас.

Маруся.

Ой, сонце, сонце, промінь твій останній!
Оце і є вся правдонька про нас.

Ведучий.

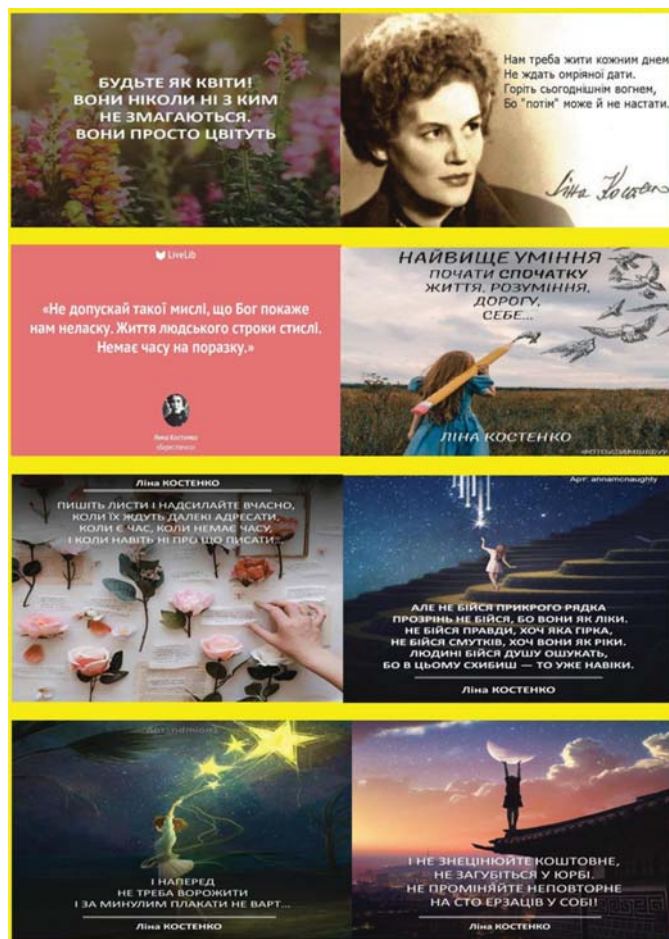
Не помста це була, не божевілля,
Людина спроста ближнього не вб'є.

Маруся.

Я не труїла. Те прокляте зілля —
Він випив сам. Воно було моє.

Ведучий 2. Поетеса оспівує велике таїнство любові як могутнє джерело й оновлення людської душі, втілюючи душу в народній поетесі Марусі Чурай.

Ведучий 1. Кохання в ліриці Ліни Костенко — це симфонія почуттів. Свято. Полон. Шаленство. Наслання. Хвороба. Сон. Чаклунство... Послухаймо пісню «Моя любове, я перед тобою» у виконанні заслуженої лікарки України Ольги Богомолець на слова вірша

поетеси та зустрічаймо щирими оплесками учнів, що подарують нам чарівний вальс.

(Перегляд відео «Моя любове...» https://www.youtube.com/watch?v=f3iRTv_s0uY, учні виконують вальс).

Ведучий 2. До вашої уваги інсценізація поезії «Я дуже тяжко Вами відболіла».

Виходять із протилежних куліс хлопець і дівчина, у руках тримають запалені свічки, рухаються назустріч, але не помічають одне одного.

(На фоні відео <https://www.youtube.com/watch?v=vqqNusTs5L4&t=198s>)

Дівчина.

Я дуже тяжко Вами відболіла.

Хлопець.

Це все було як марення, як сон.

Дівчина.

Любов підкралась тихо, як Даліла,

Хлопець.

А розум спав, довірливий Самсон.

(Стають спинами одне до одного.)

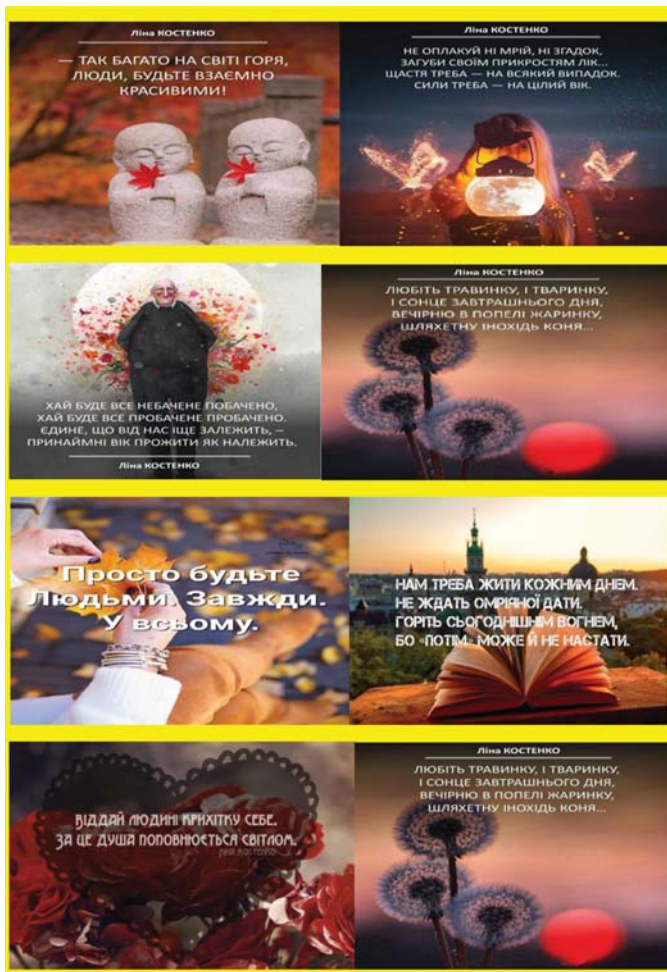
Дівчина.

Тепер пора прощатися нам. Будень.

Хлопець.

На білих вікнах змерзли вітражі.

Позакласні заходи

І як ми будем, як тепер ми будем?!
Такі вже рідні,

Хлопець.

...і такі чужі.

(Повертаються обличчями, беруться за руки).

Дівчина.

Ця казка днів — вона була недовгою.
Цей світлий сон —

Хлопець.

...пішов без вороття.

(Знову розходяться в різні боки).

Дівчина.

Це тихе саяво над моєю долею! —

Разом.

Воно лишилось на усе життя.

Ведучий 2. Тому, коли до вас прийде кохання — справжнє, взаємне, — бережіть його, а якщо воно буде нероздільним, нещасливим, то не проклинайте, як радить поетеса в поезії «Світлий сонет»!

Читання ученицею поезії «Світлий сонет» або перегляд відео «Вірш «Світлий сонет» Ліни Костенко у виконанні народної артистки України, лауреатки Дер-

жавної премії ім. Шевченка, Героя України Ніни Матвієнко.

(<https://www.youtube.com/watch?v=oRstkynJHb8>)

Як пощастило дівчині в сімнадцять,
в сімнадцять гарних, неповторних літ!
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Вона ридає, але все як слід.

Вона росте ще, завтра буде вишенька.
Але печаль приходить завчасу.
Це ще не сльози — це квітуча вишенька,
що на світанку струшує росу.
Вона в житті зіткнулась з неприємністю:
хлопчина їй не відповів взаємністю.
І то чому: бо любить іншу дівчину,
а вірність має душу неподільливу.
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Як пощастило дівчинці в сімнадцять!

Ведучий 1. З особливою любов'ю і ніжністю торкається поетеса дерев, трав, квітів, милується красою осіннього саду, лісу, підмічає деталі, на які заклопотаний міський житель не звертає уваги, бо йому ніколи зупинитися і подивитися на розквітлу айстру, на спустілий сад, на сонний ліс. Усе оживає під люблячим прозорливим оком поетеси. За словами дочки Оксани Пахльовської, Ліна Василівна дуже любить ліс і вважає, що ліси — це єдине місце, де вона може відпочити і полікувати душу.

Тридцять п'ять поезій Ліни Костенко покладено на музику. У 2010 році було видано книгу «Гіацинтове сонце» з компакт-диском, на якому записано пісні Ольги Богомолець на слова Ліни Василівни.

Послухаймо пісню «Осінній день...» та уявімо, що ми зараз гуляємо в осінньому гарному лісі і знайшли кошик із подарунками-поетичними побажаннями від Ліни Костенко.

(Перегляд відео «Осінній день...», одна учениця виходить із кошиком, роздає усім присутнім у залі подарунки-поетичні побажання від Ліни Костенко.)

Ведучий 2. Поетеса закликає нас задуматися над сутністю життя, зосередитися на усвідомленні себе дітьми української землі. Гостро і безкомпромісно осмислює у поетичних творах проблему духовного занепаду. Картає яничарство, зраду і відступництво.

Отак воно і йдеться до руїни.

Отак ми загрузаємо в убогство.

Є боротьба за долю України.

Все інше — то велике мискоборство.

Ведучий 1. У Ліни Костенко нема плакатних патріотичних віршів, нема гасел, не часто вживається навіть слово Україна, а слово Батьківщина трапляється украй рідко. Водночас у підтексті майже кожна поезія є високодуховною і патріотичною, вона пробуджує національну свідомість. Ліна Костенко з тих

поетів, які здатні крізь вселюдське бачити національне, а крізь національне — вселюдське.

Учень 13.

Є щось святе в словах: мій рідний край!
Для мене — це матусі пісня колискова
І рідний сад від квіту білосніжний,
І той калиновий у тихім лузі гай.
Для мене — це твої стежки й мої,
В містах і селах стоптані любовно,
Й пісень людські прозорі ручаї,
Усе, що серцю рідне невимовно.
Його історія... В ній стільки гіркоти!
І тим рідніш мені ти, краю рідний,
Що вже назад поламани мости
І день встає, як райдуга, лагідний.

Ведучий 2.

Ліна Костенко зверталась до багатьох тем. І хоч про що б вона писала, її поезії зачаровують своєю неповторністю, глибиною, ліризмом, змушують замислитись над простими, здавалося б, речами.

Учень 14.

Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиймись.

Хтось ними плакав, мучився, болів,
із них почав і ними ж і завершив.
Людей мільярди і мільярди слів,
а ти їх маєш вимовити вперше!

Все повторялось: і краса, й потворність.
Усе було: асфальти й спориші.
Поезія — це завжди неповторність,
якийсь безсмертний дотик до душі.

Ведучий 1. «Мене не можуть люди не почути...», — слушно сказала поетеса. Поезія Ліни Костенко — матеріал для глибоких роздумів небайдужої людини, до того ж освіченої, здатної до самовдосконалення, до філософського осмислення буття. І ми переконалися в цьому!..

Ведучий 2. Думки про справжні цінності, про сенс у житті, духовність і бездуховність звучать у вірші «Крила». Послухаймо вірш у виконанні актора театру і кіно, лауреата Шевченківської премії Богдана Ступки. Цей вірш був прологом церемонії «Гордість країни-2011».

(Перегляд мультфільму до Дня Незалежності України — вірш Ліни Костенко «Крила» у виконанні Богдана Ступки <https://www.youtube.com/watch?v=ARxd2IjnQp0>)

Ведучий 1. Незважаючи на поважний вік, поетеса не мовчить, а реагує на події так, як робила завжди — звертається до українців своїми поезіями, які надають наснаги й мужності всім нам.

Учень 15.

І жах, і кров, і смерть, і відчай,
І клекіт хижої орди,
Маленький сірий чоловічок
Накоїв чорної біді.
Це звір огидної породи,
Лох-нес холодної Неви.
Куди ж ви дивитесь, народи?!
Сьогодні ми, а завтра — ви.

Ведучий 2. Вона постійно шле свої поезії на фронт, але робить це без зайвих слів і очей, зазначаючи, що саме захисники є зараз душею нашої країни, її лицарями. У своєму історичному романі у віршах «Берестечко» Ліна Костенко написала пророчі слова про те, що ніколи не зможе Україна побрататися зі своїм північним сусідом Росією. І ці слова звучать сьогодні, як ніколи, актуально... Послухаємо пісню «Небачене побачено (українцям)» у виконанні Віталія Козловського.

(Перегляд відео «Небачене побачено (українцям)» https://www.youtube.com/watch?v=6yhPegcT5o8&list=RDB6yhPegcT5o8&start_radio=1, учні виконують танцювальну композицію)

Ведучий 1. Висловлювання Ліни Костенко — невичерпне джерело мудрості для українців. Її слова надихають на зміни та змушують замислитися над вічними темами. До вашої уваги афористичні вислови з віршів та прози Ліни Костенко.

Виходять на сцену учні, декламують афористичні вислови Ліни Костенко, прикрашають афоризмами-ілюстраціями дошку на сцені.

- У своєму житті треба залишати місце й для свого життя.
- Жах не в тому, що щось зміниться, — жах у тому, що все може залишитися так само.
- Віддай людині крихітку себе. За це душа наповнюється світлом.
- Огидна річ — наша терплячість. Наша звичка відмовляти собі у всьому. Так все може відмовитися від нас.
- Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову.
- Людям не те що позакладало вуха — людям позакладало душі...
- Втім, жінка — як музика, її можна любити, навіть не дуже розуміючи.

Ведучий 1. В особі Ліни Костенко маємо геніальну, дивовижну українську поетесу. Скільки вона зробила! Ми пишаємося тим, що маємо мисткиню такого масштабу.

Ліна Костенко залишається Поетом нашої епохи. Вона має багато відзнак:

- Почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія».
- Почесний доктор Львівського національного університету.

Позакласні заходи

- Почесний доктор Чернівецького національного університету (2002).
- Лауреат Державної премії ім. Тараса Шевченка (1987, за роман «Маруся Чурай» і збірку «Неповторність»).
- Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. О.Теліги (2000).
- Нагороджена Почесною відзнакою Президента України (1992) і Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (березень 2000).
- Має відзнаку «Золотий письменник України», 2012.
- У листопаді 2013 року УГКЦ нагородила Ліну Костенко, Редлиха Шимона та Зеновію Кушпету третьою щорічною відзнакою імені блаженного священномученика Омеляна Ковча.
- У 2015 році малу планету Сонячної системи № 290127 було названо ім'ям Ліни Костенко.

Ведучий 2. Її твори — більше, ніж поезія. У них — наша історія і філософія, наше минуле і сучасне. У них майстерно поєднуються мудрість і пристрасть, чарівна легкість і глибина роздумів. І все це заради людини, заради її майбутнього. Доля Ліни Костенко не проста, адже її муза любить правду, а правда не всім подобається.

Ведучий 1. 19 березня цього року вся Україна передавала щирі вітання Королеві сучасної поезії. І ми теж дуже хочемо передати особисто наші щирі вітання.

(Вітальний флешмоб. Виходять учні на сцену. Звучить мелодія.)

Шановна Ліно Василівно Костенко! Прийміть найщиріші побажання та теплі слова від учнів та учениць, педагогічного колективу Нерубайського академічного ліцею №1 Одеського району Одеської області. Ви:

- Голос народу.
- Честь і совість нашої епохи.

- Взірєць високої національної свідомості та людської гідності.
- Жінка-легенда.
- Блакитна троянда поетичного саду України.
- У думках вільна, мов вітер у полі.
- У висловах стрімка, мов річка.
- Ніжна й красива, мов пролісок.
- Щедра, немов пшенична нива.
- Найяскравіша зірка на небі сучасного письменництва.

Хай будуть з Вами здоров'я та сила,
Хай доля буде ласкава і щира!

Щоб ніколи не знали ви втоми!

Хай мир і злагода будуть у домі,

Хай Господь дарує надію й тепло

На довгі літа, на щастя й добро!

Всі разом. З Днем народження, Ліно Василівно!

Ведучий 2. Сьогодні ми з вами спробували привітати завісу життя і творчості геніальної нашої сучасниці, торкнулись душею її поезії.

(Звучить пісня «Коли буду я навіть сивою/Між іншим» у виконанні Ольги Богомолець https://www.youtube.com/watch?v=0uo8FgJ4STg&list=RD0uo8FgJ4STg&start_radio=1, учні виконують танок).

Ведучий 1. Будьмо взаємно красивими, слухаймо настанови Ліни Костенко, адже вони завжди актуальні... Пам'ятаймо, що «поезія — це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі»!

Список використаних джерел

1. Брюховецький В.С. Ліна Костенко. Нарис творчості. — К.: Дніпро. — 1990.
2. Жулинський М. Лицарство духа: Про творчість Ліни Костенко [Текст] // Вітчизна. — 2000. — № 3-4. — С. 2—5.
3. Костенко Л. Вибране. — К.: Дніпро. — 1989.